

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مجله پژوهش‌های حقوقی

«فصلنامه علمی - ترویجی»

سال نوزدهم - شماره ۴۳ • پاییز ۱۳۹۹
ترتیب انتشار: فصلنامه • زمینه فعالیت: علوم انسانی (حقوق)
شماره صفحات: ۴۱۳ • شماره استاندارد بین‌المللی مجله: ۱۶۸۲-۹۲۲۰

فهرست عناوین

کنترل خشونت‌های زیست‌محیطی از دیدگاه نظریه بازدارندگی کیفر

دکتر مهدی صبوری‌پور - امین حاجی‌وند

بررسی صلاحیت رسیدگی به بزه قاچاق ارز در حقوق ایران

مرتضی ثروتی بی‌نیاز - دکتر فریدون جعفری

شرایط تحقق و استناد به قاعده اعتبار امر مختوم کیفری

پرویز ناصری - مهرا ن مستی

بازکاوی عنصر روانی در جرایم با مسئولیت مطلق با تأکید بر جرایم علیه محیط‌زیست

رضا احدی - محمدباقر رستگار مهجن‌آبادی - دکتر حسن طغرانگار

تحلیل کارایی پروتکل آمادگی، واکنش و همکاری منطقه‌ای در مبارزه با سوانح آلودگی نفتی (پروتکل آکتائو) در

حفظ محیط‌زیست دریای خزر از آلودگی‌های نفتی

دکتر مونا آقاسیدجعفرکشفی - مهناز زاویه شام اسبی

مطالعه تطبیقی معاونت در جرم در حقوق کیفری ایران، آمریکا و اسکاتلند

دکتر محمدحسن حسنی - حمید علیزاده

صلاحیت دادگاه‌های انگلستان در رسیدگی به جرم ارتشاء تجاری

علی‌اکبر خدایاری‌نژاد

آلودگی زیست‌محیطی از طریق انتشار مواد هسته‌ای: راهبرد کیفری ایران و ایالات‌متحده آمریکا

دکتر سید مصطفی مشکات - دکتر احمد رضانی - دکتر سهراب صلاحی - دکتر مریم مرادی

مسئولیت دولت‌ها و شرکت‌های نظامی - امنیتی خصوصی (PMSC) بر مبنای سند مونترو

محمدعلی مصطفوی - دکتر مجتبی انصاریان

امکان ورود ثالث در داوری بر اساس سیر قواعد آنسیترال و قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران و تأثیر آن بر

خصوصی و محرمانه بودن داوری

ائلناز عالی پسند

تضمین مالکیت در تحولات نظامات ثبتی با مطالعه تطبیقی نظام ثبتی اسکاتلند، انگلستان، ایالات‌متحده و ایران

دکتر حسین صادقی - مهدی ناصر

بررسی فقهی - حقوقی حکم غیابی

دکتر مهرا ن لطفی فروشانی - دکتر پرویز باقری

کاوشی انتقادی در نظریه حق‌بنیاد در باب توجیه دفاع مشروع منجر به قتل

مهرداد رهنورد واقف - دکتر محمدرضا نظری‌نژاد کیاشی

استرداد مجرمین در روابط ایران و ترکیه (چالش‌ها و راهکارها)
دکتر اردشیر فرخزاد

فرسایش حقوق مالکیت فکری

نگارنده: ژرژ بونه

مترجمین: دکتر علیرضا محمدزاده وادقانی - عمید صالحی‌راد

کنترل خشونت‌های زیست‌محیطی از دیدگاه نظریه بازدارندگی کیفر

دکتر مهدی صبوری پور* - امین حاجی‌وند**

چکیده:

امروزه جرایم خشونت‌آمیز زیست‌محیطی، جهان معاصر را با معضلات و پریشانی‌های عظیمی روبه‌رو کرده است. منظور از جرایم خشونت‌آمیز زیست‌محیطی، آن دسته از رفتارهای پرخاشگرانه است که در قوانین جزایی دارای مجازات می‌باشند. پرخاشگری علاوه بر آسیب‌های جسمی، آسیب‌های روانی را نیز دربرمی‌گیرد، آن‌چنان‌که امروزه در جرایم زیست‌محیطی مشهود است. یکی از بایسته‌های حقوق کیفری محیط‌زیست این است که مجازات‌ها بایستی مناسب و کارآمد باشند. ضمانت‌اجرای مناسب و کارآمد آن است که بتواند بازدارندگی داشته باشد. نظریه بازدارندگی یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین نظریه‌های مربوط به توجیه کیفر است. فرض اساسی نظریه بازدارندگی آن است که انسان، موجودی عاقل و اندیشمند است و در نتیجه به بررسی هزینه - فایده اعمال و اقدامات خود می‌پردازد. بر اساس نظریه بازدارندگی، قطعیت، شدت مجازات و سرعت در اجرای آن می‌تواند از ارتکاب جرایم توسط بزهکاران بالقوه پیشگیری کند، به طوری که وی را به سوی عدم ارتکاب جرم سوق دهد. در این مقاله با روش تحلیلی - توصیفی سعی بر آن شده که جلوه‌های همسو و مغایر با بازدارندگی در عرصه تقنین و قضا مورد تحلیل قرار گرفته و به ارائه پیشنهادهای کاربردی بپردازد.

کلیدواژه‌ها:

خشونت، جرایم زیست‌محیطی، بازدارندگی کیفر، شدت مجازات، حتمیت مجازات.

* استادیار دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Email: m_sabooripour@sbu.ac.ir

** دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، خراسان رضوی، ایران، نویسنده مسئول

Email: aminhajivandlaw@gmail.com

بررسی صلاحیت رسیدگی به بزه قاچاق ارز در حقوق ایران

مرتضی ثروتی بی نیاز* - دکتر فریدون جعفری**

چکیده:

موضوع قاچاق ارز، یکی از موضوعات بسیار مهمی است که در قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲ نیز بدان توجه شده است و مبنای مبارزه با چنین پدیده‌ای را می‌توان مبارزه با فساد اقتصادی و حفظ امنیت اقتصادی عنوان نمود؛ در رابطه با صلاحیت رسیدگی به بزه قاچاق ارز می‌توان دو نوع صلاحیت قضایی و غیر قضایی را مورد بررسی قرار داد که در خصوص صلاحیت رسیدگی از نوع قضایی می‌توان دادگاه انقلاب و دادگاه عمومی را عنوان نمود؛ از جهاتی نیز سازمان شاکی، کاشف و تعزیرات حکومتی قرار دارند که به‌عنوان صلاحیت غیرقضایی در جهت رسیدگی به بزه قاچاق ارز، مطرح می‌باشند. سپردن قرار تأمین، تحصیل دلایل قانونی و حق تجدیدنظرخواهی و اعتراض نیز از جمله موارد آیین رسیدگی در شعب قضایی و غیرقضایی می‌باشد که در قانون، شرایط آن عنوان گردیده است.

کلیدواژه‌ها:

جرائم ارزی، قاچاق، صلاحیت، شعب کیفری، شعب غیر کیفری.

* دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، همدان، ایران

Email: mortezaservati@yahoo.com

** استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، نویسنده مسئول

Email: jafari@basu.ac.ir

شرایط تحقق و استناد به قاعده اعتبار امر مختوم کیفری

پرویز ناصری* - مهران مستی**

چکیده:

قانون آیین دادرسی کیفری مصوب (۱۳۹۲) همانند مقررہ پیشین خود، بدون ذکر از شرایط تحقق قاعده اعتبار امر مختوم، این قاعده را در ردیف یکی از جهات موقوفی تعقیب موردشناسایی قرار داده است. وجود این خلاً قانونی و در کنار آن ایستایی و جمود رویه قضایی علاوه بر دامن زدن به تشتت آراء، موضوع را همچنان در ابهام باقی گذارده است. از یک سو شفافیت نسبی مقررات قانون آیین دادرسی مدنی در این زمینه و در نقطه مقابل سکوت قانونگذار کیفری و در کنار این دو، نظریه امکان تمسک به مقررات آیین دادرسی مدنی در فرض سکوت موازین دادرسی کیفری، نظریه وحدت و یگانگی شرایط تحقق قاعده اعتبار امر مختوم در امور مدنی و کیفری را قوت بخشیده است. این پژوهش با تکیه بر یک تحلیل علمی دقیق و از طریق به کارگیری روش توصیفی - تحلیلی به نتایج ذیل دست یافته است: ۱- تحلیل اعتبار امر مختوم کیفری بر مبنای بنیان‌ها و تحلیل‌های مدنی، از حیث روش‌شناختی مبتنی بر یک اشتباه فاحش است و منتهی به دستیابی به نتایج غیرواقعی و غیرعلمی می‌گردد؛ ۲- مناسب‌ترین روش در تحلیل اعتبار امر مختوم کیفری، ارزیابی شرایط سه‌گانه وحدت اصحاب دعوی، وحدت موضوع و وحدت سبب با لحاظ وجوه تمایز قلمرو کیفری در مقایسه با حوزه‌های مدنی است. امری که منجر به برداشتی غیر از استنباط رایج خواهد گردید.

کلیدواژه‌ها:

قلمرو کیفری، امر مختوم، تعقیب مجدد، وحدت سبب، وحدت موضوع.

* دانشجوی دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ایران، نویسنده مسئول

Email: naser_198159@yahoo.com

** دانشجوی دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

Email: mehran_masti@yahoo.com

باز کاوی عنصر روانی در جرایم با مسئولیت مطلق با تأکید بر جرایم علیه محیط زیست

رضا احدی* - محمدباقر رستگار مهجن آبادی**

دکتر حسن طغرائگار***

چکیده:

یکی از مسائل بسیار مهم در حقوق کیفری، بحث راجع به عنصر روانی مرتکب عمل مجرمانه است. مقرراتی که در باب جرایم با مسئولیت مطلق در چند دهه اخیر وضع شده است، لزوم وجود عنصر روانی را تحت الشعاع عنصر مادی قرار داده است. در این مقاله به بررسی تطبیقی قوانین وضع شده در حوزه جرایم با مسئولیت مطلق و همچنین نظرات حقوق دانان در این زمینه و نیز بررسی جرایم علیه محیط زیست و نوع مسئولیت مرتکب پرداخته شده است؛ بنابراین، می توان این سؤال را مطرح کرد که آیا جرایم با مسئولیت مطلق نیز دارای عنصر روانی هستند و فقط نیاز به اثبات ندارند یا اینکه این گونه جرایم اصولاً با سایر جرایم در بحث از عنصر روانی متفاوتند و فاقد عنصر روانی برای مسئولیت مرتکب اند و تنها با وجود عنصر قانونی و مادی ارتکاب می یابند؟ از طرفی جرایم محیط زیست نیز شامل این قاعده می گردد یا خیر و همچنین مسئولیت مرتکب در این گونه جرایم بر چه اساسی است؟ نتیجه نشان می دهد که جرایم با مسئولیت مطلق نیز دارای عنصر روانی هستند و فقط نیاز به اثبات ندارند؛ بنابراین، این جرایم نیز همچون دیگر جرایم از سه عنصر قانونی، مادی و روانی برخوردار می باشند. از طرفی جرایم محیط زیستی نیز به صورت عمدی و در برخی موارد، به شکل غیر عمدی ارتکاب می یابند که باتوجه به اهمیت این حوزه، باید برای مرتکب مسئولیت مطلق در نظر گرفت.

کلیدواژه ها:

مسئولیت مطلق***، عنصر روانی****، عنصر مادی*****، قابلیت انتساب*****، جرم مادی صرف
محیط زیست*****.

* دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق، گرایش حقوق جزا و جرم شناسی، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران، نویسنده

Email: rezaahadi8686@gmail.com

مسئول

** دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق، گرایش حقوق جزا و جرم شناسی، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران

Email: rastegar.mahjanabadi@gmail.com

Email: hasantz@znu.ac.ir

*** استادیار گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران

**** Strict Liability

***** Mens Rea

***** Actus Reus

***** Imputability

***** Strict Liability Offence

***** The Environment

مطالعه تطبیقی معاونت در جرم در حقوق کیفری ایران، آمریکا و اسکاتلند

دکتر محمدحسن حسنی* - حمید علیزاده**

چکیده:

اشخاصی که بدون دخالت در عنصر مادی جرم در ارتکاب جرم مساعدت می‌نمایند، معاون جرم تلقی می‌شوند. به‌رغم اتخاذ سیاست مشترک در پذیرش مجرمیت معاونت در جرم، ضوابط آن در حقوق ایران، اسکاتلند و آمریکا متفاوت است. قانون مجازات اسلامی رویکرد عارضی نسبی و مجازات خفیف‌تر را پذیرفته، درمقابل ضابطه مجرمیت در اسکاتلند و آمریکا برحسب وقوع جرم یا عدم آن متغیر است. با وقوع جرم رویکرد تساوی مجرمیت و آلا رویکرد مجرمیت معاون در قبال جرم ناقص تحریک یا تبانی در جرم حکومت دارد. در کیفیت عنصر مادی رویکردهای متفاوتی اتخاذ شده است. برای نمونه ترک فعل با داشتن وظیفه قانونی ممانعت از جرم تنها در اسکاتلند و آمریکا و مساعدت پس از ارتکاب جرم تنها در آمریکا از مصادیق معاونت در جرم تلقی می‌گردد. در اسکاتلند و آمریکا با وجود طرح مجرمانه مشترک آستانه رکن معنوی به بی‌احتیاطی تنزل می‌یابد. نوشتار حاضر با واکاوی مبنای این اختلاف رویکردها به‌نحو توصیفی - تحلیلی و با مطالعه کتابخانه‌ای، درصدد است وجوه افتراق و اشتراک معاونت در جرم در کشورهای مورد مطالعه را بیان نماید.

کلیدواژه‌ها:

معاونت در جرم، اصحاب جرم، تحریک به جرم، استعاره مجرمیت.

* استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه دامغان، سمنان، ایران

Email: m_hasani@du.ac.ir

** دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، آذربایجان غربی، ایران، نویسنده مسئول

Email: ha.alizadeh@urmia.ac.ir

صلاحیت دادگاه‌های انگلستان

در رسیدگی به جرم ارتشاء تجاری

علی اکبر خدایاری نژاد*

چکیده:

مبارزه با ارتشاء در قراردادهای تجاری به یکی از مهم‌ترین اهداف جامعه جهانی مبدل گردیده است. با شیوع این معضل، سازمان‌های بین‌المللی، کنوانسیون‌هایی را وضع نمودند تا از این طریق کشورها را به مقابله با آن ترغیب نمایند. با تصویب کنوانسیون ضد ارتشاء و الحاق انگلستان به آن، پارلمان این کشور با هدف اجرای اصول و الزامات این کنوانسیون، قانون ارتشاء را در سال ۲۰۱۰ وضع کرد. با تصویب این قانون، انگلستان جامع‌ترین قانون مبارزه با ارتشاء را به جامعه جهانی معرفی نمود. اهمیت این قانون به حدی است که تجار و شرکت‌های چندملیتی برای شناخت و اجرای مقررات آن، تمهیدات ویژه‌ای را اتخاذ کرده‌اند. مقررات متنوع این قانون، صلاحیت گسترده‌ای را برای دادگاه‌های انگلستان ایجاد نموده تا بسیاری از اشخاص و شرکت‌های داخلی و خارجی را به واسطه ارتشاء تحت تعقیب قرار دهند. در این پژوهش، هدف اصلی، بررسی صلاحیت دادگاه‌های انگلستان در رسیدگی به جرم ارتشاء تجاری به واسطه نقض مقررات قانون ارتشاء می‌باشد.

کلیدواژه‌ها:

ارتشاء تجاری، فساد، قانون ارتشاء ۲۰۱۰، صلاحیت دادگاه‌های انگلستان، کنوانسیون ضدارتشاء.

* کارشناسی ارشد حقوق تجارت بین‌الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

آلودگی زیست‌محیطی از طریق انتشار مواد هسته‌ای: راهبرد کیفی ایران و ایالات متحده آمریکا

دکتر سید مصطفی مشکات* - دکتر احمد رضانی**

دکتر سهراب صلاحی*** - دکتر مریم مرادی****

چکیده:

انتشار مواد هسته‌ای در زمره جلوه‌های جرایم زیست‌محیطی می‌باشد که از ابعاد تروریستی و غیرتروریستی برخوردار است. در این زمینه، کنشگران نظام حقوق بین‌الملل با تصویب کنوانسیون‌های حفاظت فیزیکی از مواد هسته‌ای و سرکوب اعمال تروریسم هسته‌ای به ترتیب در سال‌های ۱۹۷۹ و ۲۰۰۵، جرم‌انگاری ابعاد غیرتروریستی و تروریستی انتشار مواد هسته‌ای را در دستور کار قرار داده‌اند. در این خصوص، قانونگذار ایران در سال ۱۳۹۲، پخش مواد خطرناک در سطح گسترده را به‌عنوان یکی از مصداق‌های جرم حدی افساد فی‌الارض قرار داد. سوای استفاده از واژه‌ها و عبارتهای ابهام‌آمیز، لزوم تحقق نتیجه مجرمانه و داشتن سوءنیت خاص باعث شده است تا پوشش ناقصی از حیث انطباق انتشار مواد هسته‌ای با حد افساد فی‌الارض به‌وجود آید؛ محاربه و تهدید علیه بهداشت عمومی در زمره جرایم دیگری هستند که هرکدام از چالش‌ها و نقص‌هایی در پاسخ به انتشار مواد هسته‌ای برخوردار هستند. در سوی مقابل، سیاست‌گذاران قانونگذاری فدرال ایالات متحده آمریکا به‌نحو روشن و کامل، جرم‌انگاری انتشار مواد هسته‌ای را در ابعاد تروریسم هسته‌ای و غیر آن، به‌صورت توأمان مدنظر قرار داده‌اند؛ با این اوصاف، در طی جستار حاضر تلاش بر آن است تا با بررسی مقررات ایران و ایالات متحده آمریکا، واکنش کیفی منسجم و متناسبی با اعمال یادشده موردترسیم قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها:

مواد پرتوزا، انتشار مواد هسته‌ای، افساد فی‌الارض، محاربه، تهدید علیه بهداشت عمومی و آلودگی محیط‌زیست.

* دانش‌آموخته دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قشم، قشم، ایران

Email: mustafameshkat@yahoo.com

** دکترای تخصصی حقوق کیفری، استادیار، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران، نویسنده مسئول

Email: ramezani.ahm@gmail.com

*** دکترای تخصصی حقوق کیفری، استادیار گروه حقوق، دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

Email: salahi.sohrab@gmail.com

**** دکترای تخصصی، استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قشم، قشم، ایران

Email: moradmaryam@yahoo.com

مسئولیت دولتها و شرکتهای نظامی - امنیتی خصوصی (PMSC) بر مبنای سند مونترو

محمدعلی مصطفوی* - دکتر مجتبی انصاریان**

چکیده:

شرکتهای نظامی و امنیتی خصوصی*** از پدیدههای نوین در مخاصمات مسلحانه موجب نگرانی جامعه بشری شدند. احراز مسئولیت دولتها و شرکتهای در قبال اعمال ناقض حقوق بشر، وضعیت حقوقی کارکنان مسلح آنان و شرکت مستقیم در مخاصمات مسلحانه، دولتهایی را به چارهجویی برای قاعدهمند نمودن فعالیت این شرکتهای و زدودن چهره مزدورگونه آنها واداشته بود.

در مونترو سوئیس (۲۰۰۸) سندی به امضاء رسید تا فعالیتهای شرکتهای مذکور ساماندهی و اوضاع افراد آسیب دیده از مناقشات مسلحانه را نیز بهبود بخشد.

این پژوهش با روش توصیفی و از منظر هدف، کیفی با پرسش درخصوص چگونگی احراز مسئولیت بین المللی شرکتهای مزبور در قبال عملکردشان این فرضیه را پی گرفت که آنها به دلیل برخورداری از شخصیت بین المللی در قبال اقدامات تخلف آمیزشان مسئول هستند و در صورت وابستگی شرکتهای به دولتها، مسئولیت آنها نیز محرز خواهد شد، همان چیزی که سند مونترو به دنبال آن است.

کلیدواژهها:

حقوق بشر، حقوق بین الملل بشردوستانه، شرکتهای نظامی و امنیتی خصوصی، مسئولیت بین المللی، سند مونترو.

* کارشناسی ارشد حقوق بین الملل، دانشگاه پیام نور، واحد قزوین، قزوین، ایران

Email: mostafavi1356@yahoo.com

Email: M_Ansarian@pnu.ir

** استادیار دانشگاه پیام نور، واحد قزوین، قزوین، ایران

*** Private Military and Security Companies (PMSC)

امکان ورود ثالث در داوری بر اساس سیر قواعد آنسیترال و قانون داوری تجاری بین‌المللی ایران و تأثیر آن بر خصوصی و محرمانه بودن داوری

ائلناز عالی پسند*

چکیده:

با گسترش روابط اجتماعی و حقوقی میان افراد در جامعه بشری، تزاخم منافع میان آنان مطرح شده و نتیجه آن در طرح دعوی مختلف و تعدد اطراف این دعاوی آشکار می‌گردد. در تنظیم مقررات آیین دادرسی باید به حقوق اشخاص ثالث توجه شود تا امکان طرح دعوی از سوی هر شخصی که ممکن است مدعی حق یا نفعی در دعوی مطروحه باشد، در فرایندی شفاف فراهم گردد. دعاوی مختلف‌الاطراف در دادگاه‌های دولتی با امکان طرح دعوی ورود ثالث، صرف‌نظر از توافق طرفین ذی‌ربط، موردشناسایی قرار گرفته ولی در داوری به‌دلیل حکومت اصل آزادی اراده طرفین بر جریان داوری، ورود اشخاص ثالث حتی اگر منافعشان در داوری مطروحه تحت‌الاشعاع قرار می‌گرفت، بدون رضایت طرفین داوری ممکن نبود، چراکه از خصوصی و محرمانه بودن داوری به‌عنوان ویژگی‌های متمایزکننده آن از دعوی مدنی نام برده می‌شد و شخصی غیر از طرفین داوری، نه‌تنها نمی‌توانست در جریان دعوی به‌عنوان طرفی که منافعش به تبعیت از طرفین یا مستقلاً، درگیر بود، وارد شود بلکه حتی نمی‌توانست در جلسه استماع دعوی به‌عنوان شخصی بی‌طرف حضور پیدا کند. این رویه با تصویب قواعد آنسیترال راجع به شفافیت در داوری‌های مبتنی بر معاهده بین دولت و سرمایه‌گذار تغییر کرد و ورود ثالث نه‌تنها در جلسات استماع دعوی بلکه به‌عنوان یکی از طرفین دعوی نیز مجاز گردید و این تغییر تأثیرات عمده‌ای بر خصایص داوری گذاشت.

کلیدواژه‌ها:

خصوصی بودن، محرمانه بودن، ورود ثالث، قانون داوری ایران، قواعد آنسیترال، شفافیت.

* کارشناسی ارشد حقوق نفت و گاز، دانشکده حقوق، پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران

تضمین مالکیت در تحولات نظامات ثبتی با مطالعه تطبیقی نظام ثبتی اسکاتلند، انگلستان، ایالات متحده و ایران

دکتر حسین صادقی* - مهدی ناصر**

چکیده:

تضمین مالکیت به اقداماتی گفته می‌شود که نظام‌های حقوقی یا ثبتی کشورهای مختلف جهت جلوگیری از سوءاستفاده‌های مالی در خصوص اموال غیرمنقول و اطمینان بخشیدن به مالکان حقیقی آنها با به‌کارگیری برخی ابزارها جهت گسترش هرچه بیشتر و پیشرفته‌تر شدن نظام ثبتی آن کشور و نهایتاً تطبیق نظام ثبتی و حقوقی با پیشرفت‌های نوین جهانی انجام می‌دهند. در اسکاتلند با پی‌ریزی نظام جامع ثبتی در سال ۲۰۱۵ و پیش‌بینی روش‌هایی از جمله ثبت داوطلبانه و برخورداری امتیازات ویژه، در ایالات متحده با پی‌ریزی سیستم‌های پیوسته و شفاف و پیش‌بینی برخی سازمان‌های دارای صلاحیت نسبت به تعیین مالکیت مالک و استفاده از قراردادهای هوشمند در نظام حقوقی که منجر به ایجاد تحول در ثبت اسناد گردیده و در انگلستان با پی‌ریزی روشی مشابه اسکاتلند سعی در رسیدن به هدف مذکور داشته‌اند. جهت تحقق اهداف تضمین مالکیت در نظام حقوقی ایران، تخصیص بودجه دولت در جهت کاهش هزینه‌های ثبت املاک و کاهش تشریفات، ایجاد یک سیستم یکپارچه‌سازی اطلاعات در جهت ایجاد شفافیت اطلاعاتی، تخصیص امضاءهای دیجیتال به افراد، پی‌ریزی قراردادهای هوشمند و اجرای صحیح و کامل وظایف توسط مراجع ذیصلاح جزو ضروریات تلقی می‌گردند.

کلیدواژه‌ها:

ثبت، ملک، سند، تضمین مالکیت، کاداستر.

* استادیار حقوق خصوصی و عضو گروه کسب‌وکار دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران، تهران، ایران، نویسنده مسئول

Email: hosadeghi@ut.ac.ir

** دانشجوی دکترای حقوق خصوصی دانشگاه علوم قضایی، تهران، ایران

Email: mn.ujsasac0077@yahoo.com

بررسی فقهی - حقوقی حکم غیابی

دکتر مهران لطفی فروشانی* - دکتر پرویز باقری**

چکیده:

از مباحث مورد مناقشه در دادرسی و قضاوت دادرسی صدور حکم غیابی است؛ زیرا مقتضای ادله شرعیه در قضای اسلامی و ولایت قاضی نسبت به متداعیین قضاوت با حضور آنان است؛ اما اعتبار مطلق و بی‌چون و چرای نبود طرفین در رسیدگی به‌طور قطع موجب تضييع حق می‌گردد به‌خصوص در زمانی که با توسعه روابط اشخاص با تصور ذی‌حق دانستن خود و یا حتی بدون این تصور می‌تواند به عمل زشت تجاوز به حق دیگران دست پیدا کرده و در مرحله دادرسی برای همیشه خود را از دسترس شاکی و مجریان عدالت مخفی کند. طبیعی است از این رهگذر عدم‌اعتماد مردم به یکدیگر روزبه‌روز افزایش و امنیت قضایی در جامعه به مخاطره جدی خواهد افتاد. قانونگذار ایرانی پس از چند دهه از اجرای نخستین مقررات دادرسی مدنی در خصوص احکام غیابی دو معیار ابلاغ واقعی به خواننده و قابلیت تجدیدنظر از رأی غیابی را به ترتیب موجب حضوری تلقی شدن رأی و عدم امکان واخواهی آن دانسته است. اکنون این معیارها بی‌اعتبار و در سال ۱۳۷۹ قانونگذار ابلاغ واقعی را موجب حضوری شدن حکم دانست. در فقه امامیه نیز به‌رغم تجویز رسیدگی غیابی حضور یا عدم حضور خواننده شاخص توصیف رأی به حضوری یا غیابی است. در وضع فعلی که کثرت پرونده‌های مطرح در دادگستری کیفیت رسیدگی و آراء را تحت تأثیر قرار داده است، احیای قابل‌واخواهی نبودن احکام غیابی قابل‌پژوهش امری ضروری است. پژوهش حاضر در پی آن است تا نشان دهد که این تحول با دیدگاه فقها در رعایت حق اعتراض محکوم‌علیه غایب مبیّنتی ندارد.

کلیدواژه‌ها:

حکم غیابی، واخواهی، ابلاغ، فصل خصومت، مدعی‌علیه.

* دکترای حقوق خصوصی، گروه حقوق، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اهواز، خوزستان، ایران، نویسنده مسئول

Email: lotfi_mehran@yahoo.com

Email: p.bagheri@ilam.ac.ir

** استادیار گروه حقوق، دانشکده ادبیات، دانشگاه ایلام، ایلام، ایران

کاوشی انتقادی در نظریه حق بنیاد در باب توجیه دفاع مشروع منجر به قتل

مهرداد ره‌نورد واقف* - دکتر محمدرضا نظری نژاد کیاشی**

چکیده:

یکی از نظریه‌های معاصر و پراهمیت در توجیه دفاع مشروعی که منجر به قتل مهاجم می‌شود، نظریه حق بنیاد است که توسط جودیت تامسون، فیلسوف معاصر اخلاق، ارائه شده است. این نظریه ادعا دارد که نقطه ثقل اخلاقی بودن و موجه بودن دفاع مشروع منجر به قتل آنجاست که مهاجم با انجام عمل ناموجه خود، حق اینکه از دیگران بخواهد که به حق کشته نشدن او احترام بگذارند را از دست می‌دهد و به عبارتی دیگر، مهاجم دیگر حق بر کشته نشدن ندارد و به این ترتیب مدافع می‌تواند بدون اینکه حقی از مهاجم را نقض کند، از خود دفاع نماید. یکی از مهم‌ترین ایراداتی که به این نظریه می‌توان وارد آورد، این است که اگر فرض را بر این بدانیم که مهاجم با حمله خود به قربانی/مدافع، حق به کشته نشدن خود را از دست می‌دهد، چرا مدافع در عمل تدافعی خود هنوز بایستی مقید به این باشد که عمل تدافعی‌اش متناسب و ضروری باشد؟ طرفداران این نظریه نتوانسته‌اند پاسخ درخور و صحیحی به این ایراد بدهند و در نتیجه با توجه به ایراد مذکور و سایر ایراداتی که به این نظریه وارد آمده است، این نظریه نمی‌تواند به‌عنوان یک نظریه کامل و جامع برای توجیه دفاع مشروع مورد استناد قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها:

دفاع مشروع، نظریه حق بنیاد، حق به کشته نشدن، تناسب، ضرورت.

* دانشجوی دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

Email: mehrdadvaqef1369@gmail.com

** استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، گیلان، ایران، نویسنده مسئول

Email: m.nazarinejad@gmail.com

استرداد مجرمین در روابط ایران و ترکیه (چالش‌ها و راهکارها)

دکتر اردشیر فرخ‌زاد*

چکیده:

فرار از تحمل کیفر یک امر طبیعی است. کشور ترکیه به لحاظ شرایط همسایگی، وجود راه خشکی، تشابهات فرهنگی، حاکمیت لغو روادید دوجانبه، ویژگی اتصال به اروپا، بهترین گزینه برای فرار مجرمین محسوب می‌شود. بین ترکیه و ایران ابتدا در سال ۱۳۱۵ سپس در سال ۱۳۸۹ قرارداد استرداد مجرمین منعقد گردیده است، علی‌رغم این قراردادها اکثریت مجرمین ایرانی، از سوی ترکیه مسترد نمی‌شوند. این موضوع دلایل متعدد داخلی و بین‌المللی من جمله، مقررات مربوط به حقوق بشر، عضویت ترکیه در کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و ... دارد. ولی بعضی از این محدودیت‌ها به عدم آگاهی ما نسبت به قوانین داخلی این کشور مربوط می‌شود به طوری که با بررسی علل عدم استرداد و قوانین داخلی می‌توان به بیشتر این محدودیت‌ها فائق آمد. در قانون دادرسی کیفری ترکیه، رسیدگی غیابی به لحاظ احترام به حق دفاع متهم، پیش‌بینی نشده است، بنابراین با استناد به رأی غیابی، درخواست استرداد مجرمین پذیرفته نخواهد شد. علاوه بر این، در عهدنامه استرداد مقصرین بین ایران و ترکیه از کلمه تعقیب، بحث به میان آمده است، در سیستم حقوقی این دو کشور، زمان تحقق تعقیب متفاوت بوده که این اختلاف باعث بروز عدم استرداد می‌شود. برای مقابله با این موانع ساده‌ترین راه حل، مشخص شدن زمان درخواست استرداد مجرمین است.

کلیدواژه‌ها:

استرداد مجرمین، کنوانسیون اروپایی استرداد مجرمین، حقوق بشر، تعاون و همکاری قضایی.

* دکترای حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه آنکارا، آنکارا، ترکیه

فرسایش حقوق مالکیت فکری

نگارنده:

دکتر ژرژ بونه*

مترجمین:

دکتر علیرضا محمدزاده وادقانی** - عمید صالحی راد***

چکیده:

قاعده فرسایش حقوق مالکیت فکری، موضوع نوشته ژرژ بونه، استاد دانشگاه پانتئون اس س (پاریس ۲)، یکی از قواعد ویژه حقوق مالکیت فکری است. چگونگی تولد این قاعده، موضوع، مفهوم، شرایط، چگونگی اجرای قاعده و محدودیت‌های وارد بر اعمال آن در سطح اتحادیه اروپا در سایه آرای صادره توسط دیوان عدالت اروپایی به روشنی و با نگارشی شیوا توسط استاد به رشته تحریر در آمده است، قابل یادآوری است که این قاعده در پژوهش‌های صورت گرفته تحت عناوین گوناگون از جمله زوال حق، استیفای حق و غیره آمده است. بررسی‌های صورت گرفته نیز بدون توجه به یکی از اصول بنیادین حقوق مؤلف، یعنی اصل تعیین مقصد اثر صورت گرفته است. در این نوشته استاد ژرژ بونه پاسخ‌های مناسب برای پرسش‌های گوناگون کنجکاوان این قاعده در نوشته‌ای مختصر ارائه می‌دهد که تقدیم به علاقه‌مندان این رشته از حقوق و جامعه حقوقی می‌شود. ضمناً قابل اطلاع‌رسانی است که از این نویسنده در این خصوص مقالات متعددی چاپ شده است.

کلیدواژه‌ها:

فرسایش حق، حق توزیع، اتحادیه اروپا، حق مؤلف، واردات موازی.

* استاد دانشگاه پانتئون اس س (پاریس ۲)

** دانشیار دانشگاه تهران، تهران، ایران، نویسنده مسئول

*** کارشناس ارشد حقوق مالکیت فکری، دانشگاه تهران، تهران، ایران